

Lexicographic Bulletin

Vol 15 (1985)

Lexicographic Bulletin

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΟΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΑΘΗΝΑ
1985

Αρχαιοπινή τοπωνύμια Λευκάδας

Dimitrios A. Krekoukias

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΟΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΑΘΗΝΑ

1985

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
BULLETIN LEXICOGRAPHIQUE
15 (1983)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΟΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΑΘΗΝΑ

1985

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΕ ΚΟΙΝΩΣ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ

Λεωφόρος Συγγροῦ 129 - Β. Δίπλα 1. Ἀθήνα 117 45

Διευθύνων : ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΚΟΝΤΟΣΟΠΟΥΛΟΣ

ACADEMIE D'ATHENES
CENTRE DE REDACTION DU DICTIONNAIRE HISTORIQUE
DU GREC MODERNE (LANGUE COMMUNE
ET DIALECTES)

129, Bd Syngrou - 1, rue V. Dipla. Athènes 117 45

Administrateur : NICOLAS G. CONTOSSOPOULOS

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδες
<i>Αγαπητού Τσοπανάκη: Πλαταμώνας</i>	5- 10
<i>Αντώνη Δ. Μπουσμπούκη: Τοπωνύμια από την Πιάλεια Τρικάλων</i>	11- 30
<i>Αντώνη Δ. Μπουσμπούκη: Λέξεις του ελληνο-ιταλικού γλωσσικού χώρου</i>	31- 48
<i>Δημητρίου Α. Κρεκούκια: Αρχαιοπινή τοπωνύμια Λευκάδας</i>	49- 59
<i>Νικολάου Γ. Κοντοσοπούλου: Επτανησιακά γλωσσογεωγραφικά</i> ..	61- 67
<i>Νικολάου Γ. Κοντοσοπούλου: Λημνικά γλωσσικά</i>	69- 76
<i>Άντας Κατσίκη-Γκιβάλου: Η γλώσσα του Παλαμά και των δημοτικών τραγουδιών</i>	77-102
<i>Ελευθερίας Γιακουμάκη: Η αισθητική αξία της παραβίασης του γλωσσικού κανόνα στην ποίηση</i>	103-113
<i>Σταύρου Γ. Κατσουλέα: Βυζαντινά επώνυμα Ικαρίας</i>	115-134
<i>Χριστίνας Μπασέα-Μπεζαντάκου: Γλωσσογεωγραφικές παρατηρήσεις στο ιδίωμα της περιοχής Αλαγονίας</i>	135-164
<i>Θανάση Νάκα: Λαϊκή γλώσσα και δημοτικό τραγούδι</i>	147-158
<i>Θανάση Νάκα: Μετοχικά</i>	159-197
<i>Άγγελου Γ. Αφρουδάκη: Καλυμνιακά Τοπωνύμια, Α'</i>	199-214
<i>Γιάννη Ηλιούδη: Αλλόφωνα του λ στο γλωσσικό ιδίωμα των προσφύγων από το Καβακλί της Αν. Ρουμελίας</i>	215-231
<i>Χριστίνας Μπασέα-Μπεζαντάκου: Παρωνύμια από περιοχή της Έξω Μάνης</i>	233-257
<i>Γιάννη Ηλιούδη: Το προθετικό «α» στο γλωσσικό ιδίωμα των προσφύγων από το Καβακλί της Ανατολικής Ρουμελίας</i>	259-269
<i>Χρυσ. Τσικριτσή-Κατσιανάκη: Μερικά διορθωτικά στα «οικογενειακά μας ονόματα» του Μ. Τριανταφυλλίδη</i>	271-277
<i>Σταύρου Μάνεση: Η συμβολή της βυζαντινής κληρονομιάς στην καλύτερη γνώση της νέας ελληνικής γλώσσας</i>	279-300

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

<i>Ελευθερία Γιακουμάκη: Αναστασίου Καραναστάση «Ιστορικό Λεξικό των ελληνικών ιδιωμάτων της Κάτω Ιταλίας»</i>	301-310
<i>Michel Contini: Giulio Paulis «Lingua e cultura nella Sardegna bizantina»</i>	311-316

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

<i>Άντας Κατσίκη-Γκιβάλου: Μιχάλης Χρ. Οικονόμου (1896-1984)</i>	317-323
--	---------

ΑΡΧΑΙΟΠΙΝΗ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

Κατά τις Χριστουγεννιάτικες και Πασχαλινές διακοπές του 1976 και 1977, πού βρέθηκα στη Δυτική Ἀκαρνανία και στην απέναντί της Λευκάδα, ασχολήθηκα εκτός από τή συλλογή και μελέτη τῶν λέξεων πού ἔχουν ἐπιζήσει ἀπὸ τὴν κλασσικὴ ἀρχαιότητα, κληροδοτημένες ἀπὸ παπποῦ σὲ πατέρα και σὲ ἀγγόνι, ασχολήθηκα λέγω και μὲ τὰ τοπωνύμια τῶν περιοχῶν αὐτῶν πού σὰν τόξα ὄρθια γέφυρας κατεστραμμένης μᾶς περνᾶνε ἀπὸ τὸ παρὸν στὸ παρελθόν, ἀπὸ τὰ τωρινὰ στὰ παλιὰ τὰ χρόνια.

Γιὰ λίγα ἀπὸ τὰ τοπωνύμια αὐτά, γιὰ ἐλάχιστα, ὅσα μοῦ ἐπιτρέπει ὁ προκαθορισμένος χρόνος θὰ εἶναι ἡ παρακάτω ἀνακοίνωσή μου*.

Ἄβρουβαλιά (ἦ): Ἔτσι λέγεται μιὰ τοποθεσία στὸ Δράγανο τῆς Λευκάδας.

Στὸ νοῦ μας ἔρχεται ἡ βράβυλος τῶν παλαιῶν μας προγόνων πού εἶναι ἓνα εἶδος ἀγριοδαμασκηλιάς¹. Εἶναι λοιπὸν ἡ βραβυλιά (Προύμνη ἢ ἀκανθώδης, *Prunus spinosa*) πού ἔπαθε τὶς ἀκόλουθες φωνητικὲς ἀλλοιώσεις: βραβυλιά > ἀβραβυλιά > ἀβραβουλιά > ἄβρουβαλιά.

Ἄγριδια (τά): Εἶναι τὸ ὄνομα μιᾶς μικρῆς τοποθεσίας στὸ Λευκαδίτικο Σύβρο.

Ἡ λέξη πού εἶναι ἀρχαία και σημαίνει τὸ μικρὸ ἀγρὸ μᾶς εἶναι γνωστὴ σὰν τοπωνύμιο και ἀπὸ ἄλλα μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου².

Ἄγρικό (τό), Γρικὰ (τά) και Ἄγρικό Λαγκάδι (τό): Εἶναι ὀνόματα σὲ πολλοὺς ἀγριότοπους τῆς Λευκάδας. Εἶναι ὁ ἀγρικός τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων³.

Ἄζουριάς (ὀ): Ἔτσι λέγεται μιὰ τοποθεσία τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Λευκάδας

πού ἔχει «ἄζώρα», δηλαδή βρωμοφασουλιές. Ἡ λέξη ἔχει παλιὰ τὴν καταγωγή της, μεσαιωνική, κ' ἐκείνη πιὸ παλιά, ἀρχαία. Κατὰ τὸ σχολιαστὴ τοῦ Νίκαντρο: «ὀνόγυρος, εἶδος θάμνου· καλοῦσι δὲ αὐτὸν οἱ μὲν ἀνάγυρον... οἱ δὲ ὀζόγυρον»⁴. Ἄς θυμηθοῦμε πὼς στὴν ἀρχαιότητα τὸ

* Ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις τοῦ Συλλόγου τοῦ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (24-28 Νοεμβρίου 1980, Ἀθῆναι).

1. Ἀρετ. Ὀξέων νούσων Θεραπευτικὸν 2,2, Γεωπον. 10,13,4-5.

2. Βλ. Ἱστορ. Λεξικ. στὴ λ. ἀγρίδι.

3. Πάπυρ. Ὀξυρ. 1675.4. (3ου μ.Χ. αἰῶνα).

4. Σχολ. Νίκαντρ. Θηρ. 71.

- φυτὸ εἶχε δώσει τὸ ὄνομά του σ' ἓνα ἀπὸ τοὺς δήμους τῆς Ἐρεχθίδας φυλῆς⁵ κοντὰ στὴ σημερινὴ Βάρη.
- ²Αἶλακας, Ἰλακας, καὶ Νίλακας: Εἶναι ὀνόματα τοποθεσιῶν. Τὸ πρῶτο στὸ χωριὸ Νικολῆς, τὸ δεύτερο στὰ Χορτάτα καὶ τὸ τρίτο στὴν Ἀπάνου Ἐξάνθεια τῆς Λευκάδας. Πῆραν τ' ὄνομά τους ἀπὸ τὸ ἀναρριχώμενο φυτὸ σμίλακα, ποὺ οἱ Λευκαδίτες τὸ ἀλλοίωσαν φωνητικὰ σὲ ἴλακα καὶ νίλακα⁶. Ἄς ἔχουμε ὑπόψη μας πὼς τὸ φυτὸ αὐτὸ ἔδωσε τ' ὄνομά του σὲ μιὰ ἄλλη τοποθεσίαν τῆς Ἐρεϊκούσσης ποὺ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ Διαπόντια νησιὰ τῆς Κερκύρας, στὸν Ἀσμίλαγκα⁷.
- ³Ἀλεχτόρι (τό): Ἔτσι λέγεται μιὰ πλαγιὰ μ' ἐλιές, καὶ θαμνόκλαρα κοντὰ στὴ Βασιλικὴ τῆς Λευκάδας. Ὁ νοῦς μας πάει στὸ ἀρχαῖο Ἀνακτόριο ποὺ βρισκόταν βέβαια στὴν μπούκα τοῦ γειτονικοῦ μὲ τὴν Λευκάδα Ἀμβρακιικοῦ⁸.
- ⁴Ἀλισφακιές (οἱ) καὶ Ἀλισφακάς (ὁ): Λέγονται δυὸ τοποθεσίαι στὰ Λευκαδίτικα χωριὰ Φτερνὸ καὶ Βουρνιαῖ ἀντίστοιχα. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ δόθηκαν «ἀπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς πλεοναζόντων φυτῶν» τῶν ἐλελισφάκων, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὴ φράση τοῦ Στέφανου τοῦ Βυζάντιου⁹.
- ⁵Ἀμαλή (ῆ), Μαλά (τά): Εἶναι ὀνόματα ποὺ δόθηκαν σὲ δυὸ ἰσοτοπιές, σὲ ὀμαλά δηλαδὴ χωράφια, στὸ Κατωχώρι καὶ στὸν Ἅγιο Πέτρο τῆς Λευκάδας ἀντίστοιχα. Τοπωνύμια μᾶς εἶναι γνωστὰ καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου¹⁰.
- ⁶Ἀμμοῦσσα (ῆ): Λέγεται μιὰ ἄλλη τοποθεσία στὴν Παραλία τῆς Νικιάνας τῆς Ἀνατολικῆς Λευκάδας. Ἡ λέξη αὐτὴ ποὺ μᾶς εἶναι γνωστὴ σὰν τοπωνύμιο «Ἀμμοῦσαι» καὶ ἀπὸ τὰ μεσαιωνικὰ χρόνια¹¹, ἀκούεται καὶ σὲ ἄλλα μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου¹².
- ⁷Ἀμπελος (ὁ): Εἶναι τὸ ὄνομα μιᾶς ἀμπελόφυτης περιοχῆς στὸ χωριὸ Σύβρος. Τὸ τοπωνύμιο μᾶς θυμίζει πολλὰ ἀνάλογα ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα, τὰ μεσαιωνικὰ καὶ τὰ τωρινὰ χρόνια.

5. Στέφ. Βυζάντ., Ἐθνικά, σ. 91.

6. Χριστοφ. Λάζαρη, Τὰ Λευκαδίτικα, Ἰωάννινα 1970, σ. 120.

7. Δημ. Α. Κρεκούκιας, Ἀρχαιοπινῆ τοπωνύμια ἀπὸ Κέρκυρα καὶ Ἠπειρο, Α' Συμπόσιο Γλωσσολογίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ Χώρου, Θεσσαλονίκη 1977, σ. 217.

8. Θουκυδ. 4,49.

9. Στέφ. Βυζάντ., Ἐθνικά, σ. 633.

10. Δημ. Α. Κρεκούκιας, ὄπ. π., σ. 220. Χριστοδ. Ι. Παπαχριστοδούλου, Τοπωνυμικὸ τῆς Ρόδου, Ρόδος 1951, σ. 122. Στ. Γ. Κατσουλέα, Ἀρχαιοπινῆ τοπωνύμια τῆς Μεσσηνίας, Πρακτικὰ τοῦ Α' Συνεδρίου Μεσσηνιακῶν Σπουδῶν, Ἀθῆναι 1978, σ. 349.

11. Fr. Miklosich - J. Müller, Acta et diplomata Graeca medii aevi sacra et profana, 5,56.

12. Βλ. Ἱστορ. Λεξικ. στὴ λ. ἀμμοῦσα.

- Ἀναβροή (ή), Ἀναβρουσάδα (ή) κι Ἀναβρουτή (ή), Ναβρικάτα καὶ Νουβρικάτα (τά): Εἶναι ὀνόματα ποῦ ἔχουν ἀρκετὲς περιοχὲς στὴν Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ Λευκάδα. Ἐκεῖ «ἀναβρούουν» πηγὲς καὶ χεῖμαρροι μὲ ἄφθονα νερά, ποῦ δίνουν ζωὴ στὸ γύρω διψασμένον τόπο. Ἄς θυμηθοῦμε τὸ Θεσσαλικὸ Ἄναυρο καὶ πὼς Ἀναύρους ἔλεγαν τὶς πηγὲς γενικὰ κατὰ τὸ σχολιαστὴ τῆς Ἀσπίδας τοῦ Ἡρακλῆ Ἰωάννη τοῦ Τζέτζη. «Καλοῦσι δὲ καὶ ἀναύρους τοὺς χεῖμαρρους»¹³.
- Ἀντ(υ)γός (ό): Εἶναι δυὸ τοπωνύμια στὴν Κοντάραινα καὶ στὰ Χορτάτα Λευκάδας. Στὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ χωριὰ αὐτά, στὴν Κοντάραινα, μοῦ εἶπαν ἀκόμα τὰ ἀκόλουθα: «Ἀντ'γὸ μεῖς λέμε τὸ μέρος τὸ χτισμένο γύρω-γύρω». Ἀναμφίβολα ὁ ἀρχαῖος ἄντυξ ποῦ ἐσήμαινε τὴν περιφέρειαν σὲ κάθε κυκλικὸ πρᾶγμα ἐπιβίωσε μέχρι τὶς μέρες μας στὰ λαϊκὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων τῆς νησιώτικης αὐτῆς Ἑλληνικῆς γωνιάς.
- Ἀργιά (ή): Εἶναι τοπωνύμια σὲ δασικὲς περιοχὲς τῆς Ἐγκλουβῆς, τοῦ Κομηλιοῦ, τῶν Χορτάτων καὶ τῶν Τσουκαλάδων τῆς Λευκάδας, ποῦ τοὺς δόθηκαν ἀπὸ τὸ δέντρο ἀργιά, τὴν «ἀρίαν» τοῦ Θεόφραστου¹⁴.
- Ἀρμάκια (τά): Τοπωνύμια στὸ Μαραντοχώρι καὶ στὰ Χορτάτα τῆς Λευκάδας. Ἐδόθηκαν ἀπὸ τὶς ξερολιθιὲς ποῦ ὑπάρχουν στὰ μέρη αὐτά, τὰ ἀρμάκια, τοὺς ἀρχαίους «ἔρμακες». Ἡ λέξη σὰν τοπωνύμιο μᾶς εἶναι γνωστὴ καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου, ὅπως ἀπὸ τὴ Σύμη καὶ ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Πελοποννήσου¹⁵.
- Ἀρμένια (τά): Τὸ ὄνομα αὐτὸ ἔχει μιὰ τοποθεσίαν τῆς Ἐγκλουβῆς. Τὸ πῆρε ἀπὸ τὰ φυτὰ ἀρμένια, τὰ «ῥμινια», τῶν παλαιῶν μας προγόνων¹⁶.
- Ἀσκίδια (τά): Ὄνομα μιᾶς ὄρεινῆς τοποθεσίας στὸ Κομηλιὸ τῆς Λευκάδας, μὲ μερικὲς πέτρες σὲ σχήματα ἀσκιῶν.
- Ἀστραγαλιὰ (ή): Ὄνομα μιᾶς τοποθεσίας στὰ σύνορα τῆς Ἐγκλουβῆς καὶ τῆς Καρυᾶς τῆς Λευκάδας, ποῦ τὸ πῆρε ἀπὸ τὸ θάμνο ἀστραγαλιὰ τὸν «ἀστράγαλον» τοῦ Διοσκουρίδη, τοῦ Ὀριβάσιου¹⁷, τοῦ Γαληνοῦ¹⁸ καὶ τοῦ Παύλου τοῦ Αἰγινήτη¹⁹, ποῦ κατὰ τὸν πρῶτο, τὸ Διοσκουρίδη, «ἀστράγαλος θάμνος (ἐστὶ) μικρὸς ἐπὶ γῆς φυόμενος, φύλλοις καὶ κλωνίοις ὅμοιος ἐρεβίνθῳ»²⁰.
- Ἀφελουριάς (ό): Ὄνομα μιᾶς τοποθεσίας στὴν περιοχὴ τοῦ Κομηλιοῦ ποῦ τῆς

13. Ἰωάννης τοῦ Τζέτζη, Σχόλια εἰς τὴν Ἡσιόδου Ἀσπίδα στ. 478.

14. Φυσ. Ἱστορ. 3,3,8 3,4,2, 3,4,4, 3, 16,2 καὶ ἄ...

15. Βλ. Ἱστορ. Λεξικ. στὴ λ. ἀρμάκι.

16. Μιχ. Στεφανίδης, Δημώδη Φυσιογνωστικά, Λογογραφία 9 (1926), σ. 443.

17. Ὀριβάσι. 11 (στὴ λ. ἀστράγαλος).

18. Γαλην. 11, 841.

19. Παῦλ. Αἰγιν. 7,3 (στὴ λ. ἀστράγαλος).

20. Ὑλ. ἱατρ. 4,61.

δόθηκαν από την ύπαρξη εκεί του φυτού «άφελουριάς» της φιλλυρέας του Θεόφραστου²¹.

Ἀχράδα (ή) και **Ἀχρακιάς** (ό): Δύο τοποθεσίες στο Μαραντοχώρι και στο Ἀθάνι αντίστοιχα της Νότιας Λευκάδας. Τους ἐδόθηκαν από τὸ γνωστὸ φυτό ἀγριαχλαδιά, τὴν «ἀχράδα» τοῦ Ἀριστοτέλη²², τοῦ Θεόφραστου²³ τῆς και τοῦ Διοσκορίδη²⁴. Ἄς σημειωθεῖ πὼς ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους δήμους Ἀττικῆς ἦταν ὁ Ἀχραδοῦς²⁵.

Ἀχροψιάς (ό): Κι αὐτὸ φυτώνυμο τοπωνύμιο στὸ Μαραντοχώρι τῆς Λευκάδας. Ἡ λέξη σύνθετη ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά ἀχράδα και ἰψιά > ἀχραδοῖψιά και μὲ ἀπλολογία ἀχροψιά. Ἡ δεύτερη ἀπὸ τὶς συντιθέμενες λέξεις ἢ ἰψιά εἶναι ἢ «ἰψος» τοῦ Θεόφραστου²⁶, ἢ ἰψιά πολλῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν τόπων²⁷.

Βάραγγας (ό): Ὀνόματα τοποθεσιῶν στὸ Βουρνιαῖ, στὸ Νικολῆ και στὸ Σπανοχώρι τῆς Λευκάδας, καθὼς και στὸ Νύφι τῆς Μάνης²⁸. Ἔχουν δοθῆ σὲ κομμένα βουνὰ πὸ σχηματίζουν φαράγγια. Ἡ τροπὴ τοῦ φ σὲ β πὸ μᾶς εἶναι γνωστὴ κι ἀπ' τὰ ἀρχαῖα χρόνια στὴ Μακεδονικὴ διάλεκτο²⁹ ἔχει ἐπιζήσει σὲ λίγες λέξεις στὴ Λευκάδα, στὴν Κεφαλονιά, στὴν Αἰτωλοκαρνανία³⁰.

Βλύχα (ή) και **Βλυχὸ** (τό): Δυὸ ὀνόματα πὸ τὸ πρῶτο τὸ ἔχουν δύο τοποθεσίες στὴ Νικιάνα και στὸ Μαραντοχώρι και τὸ δεύτερο εἶναι τὸ ὄνομα ἑνὸς παραλιακοῦ μικροῦ χωριοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Λευκάδας. Ἡ λέξη μᾶς εἶναι ἀμάρτυρη ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια, φαίνεται ὅμως πὼς θὰ ἦταν ὑπαρκτὴ, και τοῦτο μᾶς τὸ βεβαιώνει ὁ τύπος «τὸ βλυχῶδες»³¹.

Βολιὸς (ό), **Βολιοὶ** (οἱ) και **Βολιάδες** (οἱ): Εἶναι ὀνόματα τοποθεσιῶν σὲ διάφορα μέρη τῆς Λευκάδας, πὸ δόθηκαν ἀπὸ πολλὲς πέτρες μαζεμένες σὲ ἄκρες χωραφιῶν ἢ ἀμπελιῶν. Ἡ λέξη σὰν προσηγορικὸ μᾶς εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνιστικοὺς χρόνους³². Ἀκόμα σὰν τοπωνύμιο σώζεται στὸν

21. Φυτ. Ἰστ. 1,9,3.

22. Περὶ τὰ ζῷα ἱστορ. 627b 71 595a 29

23. Φυτ. ἱατρ. 1,4,1 και Φυτ. αἰτ. 2,8,2.

23. Φυτ. ἱατρ. 1,4,1 και Φυτ. αἰτ. 2,8,2.

24. Ὑλ. ἱατρ. 1,116.

25. Στέφ. Βυζάντ., Ἐθνικά, σ. 153.

26. Φυτ. ἱσθ. 3,4,2.

27. Δημ. Α. Κρεκούκας, ὄπ. π., σ. 218-219.

28. Χειρόγ. ἱστορ. Λεξικοῦ ἀρ. 485 Α' σ. 6,3.

29. Jean Kalleris, Les Anciens Macédoniens, Athènes 1954, p. 62.

30. Ἀπὸ δελτία τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

31. Ἠσύχ. στὴ λ. βλυκηῶδες.

32. Mitteilungen des deutschen archäologischen Instituts, Athenische Abteilung

Παυσανία πού ἐπεξηγηματικὰ μᾶς λέγει: «οἱ δὲ Βολεοὶ οὗτοι λίθων εἰσὶ σωροὶ λογάδων³³».

Δομὸς (ὀ) καὶ **Δομοῦ** τῆ Σκάλα (στοῦ): Ἔτσι λέγονται δυὸ τοποθεσίες κατηφορικές μὲ σημάδια παλαιῶν πλακόστρωτων δρόμων στὸ Σύβρο καὶ στοὺς Τσουκαλάδες τῆς Λευκάδας ἀντίστοιχα. Εἶναι ἴσως ὁ παλαιὸς δόμος μὲ τὸν τόνο κατεβασμένο, ἀφοῦ ξέρουμε πὼς καὶ στὴν ἀρχαιότητα μέσα στὶς ἄλλες σημασίες τῆς λέξης ἦταν καὶ ἡ ὀριζόντια στρώση τῶν λιθαρῶν σὲ χτίσματα.

Δρυμωνάρι (τό): Ὄνομα σὲ τρεῖς ὄρεινές τοποθεσίες στὰ χωριά Κοντάραινα, Μαραντοχώρι καὶ Ἐξάνθεια. Ἡ λέξη πού εἶναι ὑποκοριστικὸς τύπος τοῦ ἀρχαίου δρυμῶν, καὶ σημαίνει δάσος ἀπὸ βλανιδιές φέρνεται σὰν τοπωνύμιο καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς στεριανῆς καὶ νησιώτικης πατρίδας μας³⁴.

Ἐγκλειστός (ὀ): Εἶναι μιὰ τοποθεσία μὲ χωράφια τριγυρισμένα ἀπὸ βράχια στὸ Ἀθάνι τῆς Λευκάδας. Εἶναι τὸ μέσο ἐπίθετο ἔγκλειστος³⁵, δηλ. ὁ περιορισμένος, ὁ κλεισμένος, μὲ κατέβασμα τοῦ τόνου.

Ἐγκρεμοὶ (οἱ), Ρούσ' τὸν Ἐγκρεμὸ (Ἐγκλουβή). Ὄνομα μιᾶς ἄλλης τοποθεσίας πού ἔχει πολλές γκρεμίλες. Εἶναι κι αὐτὴ στὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Ἀθάνι στὴ Δυτικὴ Λευκάδα. Ὁ μεσαιωνικὸς «ἐγκρεμνός»³⁶.

Ἐμπληση (ῆ): Ὄνομα σὲ ἓνα ἀκροθαλάσσι, τοῦ Μαραντοχωριοῦ πού ἔχει καταχωθῆ ἀπὸ ἓνα κοφτὸ γειτονικὸ βράχο πού κατακύλησε πάνω του. Στὸ νοῦ μας ἔρχεται ἡ ἀρχαία «ἐμπλησις»³⁷.

Ἐμπολο (τό): Ὄνομα μιᾶς τοποθεσίας στὸ μπάσιμο τοῦ χωριοῦ Δράγανο. Στὸ νοῦ μας ἔρχεται ὁ Ἑλληνιστικὸς καὶ κατόπιν Βυζαντινὸς ἔμβολος πού ἦταν σκεπαστὴ στοὰ γιὰ τὸ πέρασμα τῶν ἀνθρώπων³⁸.

Θερίδα (ῆ): Ὄνομα μιᾶς ἄγριας τοποθεσίας μὲ μαχαιροκοφτὸ βράχο πού στὰ ψηλῶματά του ἔχει μιὰ τρύπα, στὴν Ἐγκλουβή τῆς Λευκάδας. Ἄς ἔχουμε ὑπ' ὄψη μας πὼς θυρίδες καὶ θερίδες λένε οἱ Λευκαδίτες τίς τρύπες πού ἀφίνουν μέσα στὸ σπίτι γιὰ νὰ βάζουν διάφορα μικροπράγματα ἢ γιὰ νὰ ἔχουν ἐκεῖ τὴ φωλιά τους οἱ κόττες. Εἶναι κ' ἐδῶ ἡ «θυρίς» τῶν ἀρχαίων καὶ «θυρίδα» τῶν μεσαιωνικῶν μας προγόνων³⁹.

33. Παυσαν. 2,36,3.

34. Ἀπὸ δελτία τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

35. Ἐ μ μ. Κ ρ ι α ρ ᾶ ς, Λεξικὸ τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς δημώδους γραμματείας, τόμ. Ε', Θεσσαλονίκη 1977, σ. 285.

36. Διγεν. Ἀκρίτα 608 (Esc.) ἐκδ. Er. Trapp. σ. 156.

37. Ἐπικτ. Γνωμολόγ. 17.

38. Φ α ἰ δ. Κ ο υ κ ο υ λ έ, Αἱ ὁδοὶ καὶ οἱ ἔμβολοι τῶν Βυζαντινῶν Πόλεων, Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμὸς, τόμ. 4, σ. 318-341.

39. Du Cange, σ. 503.

- Θροφειό (τό):** "Έτσι λέγεται μιὰ τοποθεσία στὶς ἄκρες τοῦ χωριοῦ Νικολῆς. Στὸ νοῦ μας ἔρχεται τὸ μεσαιων. «τροφεῖον»⁴⁰.
- Κίσσι (τό):** Φυτῶνυμο τοπωνύμιο στὸν "Άγιο Πέτρο τῆς Λευκάδας. Κίσσι λένε στὸ νησί τὸ φυτὸ Ἰασκληπιὰς ἢ ἱατρικὴ (*Vincetoxicum officinale*) τὸ ἡμεροκίσσι τῶν Τριφυλίων, τὸ «κισσίον» τοῦ Ψευδο-Διοσκορίδη, ποὺ ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιὰ μέχρι σήμερα ὁ λαὸς μας τὸ θεωρεῖ γιαιτρικὸ γιὰ τοὺς πονόκοιλους. «Βοηθοῦσι δὲ αἱ ρίζαι σὺν οἴνω πινόμεναι στροφομένοις» μᾶς λέει ὁ Διοσκορίδης⁴¹.
- Κλειῖσμα (τό), Κλειῖσματα (τά) καὶ Κλεισμάτι:** Εἶναι ὀνόματα σὲ τοποθεσίες σὲ ἄρκετὰ χωριὰ τῆς Λευκάδας⁴², καθὼς καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου⁴³.
- Κόκκοι (οἱ):** Φυτῶνυμη περιοχὴ τοῦ "Άγιου Πέτρου τῆς Δυτικῆς Λευκάδας. Ὀνοματίστηκε ἔτσι ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὸ ἀγριοκούκκι ποὺ φυτρώνει ἐκεῖ, τὸν κόκκο.
- Κόλυμπος (ὁ):** "Έτσι λέγονται στὰ χωριὰ Σύβρος καὶ "Άγιο Λιὸς δυὸ ρεματιές ποὺ κρατοῦν νερὸ στὶς βαθουλές τους κοῖτες χειμῶνα καὶ καλοκαίρι. Εἶναι ὁ «κόλυμβος» τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων. Οἱ τύποι Κόλυμπος (ὁ) καὶ Κόλυμποι (οἱ) ὡς τοπωνύμια μᾶς εἶναι γνωστοὶ καὶ ἀπὸ τὴ Β. Κέρκυρα⁴⁴.
- Κούμαρος (ὁ) καὶ Κούμαροι (οἱ):** Φυτῶνυμα τοπωνύμια στὸ Βουρνικά, στὸ Κατωχόρι, στὸν Πόρο, στὴν Κοντάραινα, στοὺς Τσουκαλάδες, στὴ Νικιάνα καὶ στὸ Δράγανο τῆς Λευκάδας. Εἶναι ἡ «κούμαρος» τοῦ Ἄριστοφάνη⁴⁵, τοῦ Θεόφραστου⁴⁶, τοῦ Γαληνοῦ⁴⁷ καὶ τοῦ Θεόκριτου⁴⁸.
- Κυβέρτια (τά):** Ὀνομα τοποθεσίας στὸ Φτερνὸ τῆς Λευκάδας ποὺ τῆς δόθηκε ἀπὸ τὸν ὀνοματοθέτη λαὸ ἀπὸ τὶς ντόπιες κυψέλες, τὰ «κύβερτα» ἢ «κυβέρτια» τῶν παλαιῶν μας προγόνων⁴⁹.
- Λάμμι (τό):** Ὀνομα μιᾶς μικρῆς ποταμόχωστης πεδιάδας στὸ Κομηλιὸ τῆς Λευκάδας. Εἶναι τὸ «ιλάμμιον», ὑποκορ. τοῦ ἀμάρτυρου οὐσ. «ίλαμμος», ἢ ἰλὺς καὶ ψάμμος τοῦ Ἰπποκράτη⁵⁰.
- Λαχὸς (ὁ), Λαχίδες (οἱ) καὶ Λαχίδια (τά),** καθὼς καὶ τὰ σύνθετα Μακρολάχι

40. Λεξ. Σούδ.

41. Ἰλ. ἱατρ. 3,92.

42. Ἐπὶ δελτία συλλογῆς μου.

43. Ἡρων, Μέτρ. 19.

44. Δημ. Α. Κρεκούλιας, ἔπ. π. σ. 220.

45. Ὀρνιθ. 620.

46. Φυσ. ἱστορ., 3,16,4.

47. Γαλην. 12, 34.

48. Εἰδύλλ., 5,129, 9,11.

49. Ἡσύχ.: κυβέρτιον κίψελον. Βλ. καὶ Σούδ. καὶ Φώτ. στὴ λ. κυψέλη.

50. Ἰπποκρ., Ἄερ. 9.

Στενολάχι, Στραβολάχι (τὸ) καὶ Λαχόμαντρα: Εἶναι ὀνόματα τοποθεσιῶν σὲ διάφορα μέρη τοῦ νησιοῦ, ποὺ ἔχουν δοθῆ σὲ χωράφια ἢ ἄλλες ἐκτάσεις γῆς μὲ λαχνὸ κατὰ τὴ διανομὴ τῶν ἀδελφῶν ἢ συγγενῶν.

Λινοβρόχι (τὸ) καὶ Λινοβρόχια (τά): Ὀνομα τοποθεσιῶν σὲ ἀρκετὰ μέρη τοῦ νησιοῦ. Ἐκεῖ ὑπῆρχαν λάκκοι ποὺ κρατοῦσαν νερὸ χειμῶνα καλοκαίρι. Σ' αὐτοὺς ἔβαζαν τὰ στελέχη τοῦ λιναριοῦ καὶ τ' ἄφηναν γύρω στὶς ὀχτὼ μέρες γιὰ νὰ σαπίσῃ τὸ καλάμι τους καὶ νὰ βγῆ εὐκόλα ἢ κλωστή τους στὸ μαγκάνισμα. Τὸ τοπωνύμιο ποὺ μᾶς εἶναι γνωστὸ σήμερα καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου⁵¹, ἀναφέρεται ἀκόλουθα καὶ σὲ ἔγγραφο τοῦ 1087 «καὶ ἔρχεται εἰς τὸ Λινοβρόχι καὶ εἰς τὴν ἐκεῖσε ἰσταμένην Μαύρην Πέτραν»⁵².

Μαρώνια (ἦ): Ὀνομα μιᾶς ἀκαλλιέργητης τοποθεσίας μὲ λόγγο κι ἀγριόδεντρα στὸ Σπανοχώρι. Εἶναι ἡ μαρόνη τῶν Ἑλληνικῶν χρόνων ποὺ σήμαινε ἓνα εἶδος φυτοῦ, τὸ «κενταύρειον»⁵³.

Μέας Γκρεμὸς (ὀ), Μέας Λάκκος (ὀ), Μέας Λόγγος, Μέα Ἀμπέλι (τό), Μέα Ὀρος (τὸ) καὶ Μέα Κλήματα: Εἶναι τοπωνύμια δοσμένα σὲ διάφορα μέρη τοῦ νησιοῦ. Ἐδῶ βέβαια ἐπιζεῖ τὸ ἀρχαῖο μέγας, τὸ μέγας τῆς κοινῆς.

Μελάγρια (τά): Ἔτσι λέγεται μιὰ τοποθεσία στὸ Σπανοχώρι τῆς Λευκάδας. Εἶναι ἴσως τὸ μεσαιων. «μελεάγριον» ἢ «μελέαγρον»⁵⁴.

Μελαχούνα (ἦ): Ὀνομα μιᾶς ὄρεινῆς τοποθεσίας στὸν Ἅγιο Πέτρο τῆς Λευκάδας. Κατὰ τὸν πληροφοριοδότη μου εἶναι ἓνα σπηλιωτὸ ὑπῆνεμο μέρος κάτω ἀπὸ μιὰ βουνοκορφή. Ἀλλὰ καὶ στὸν Ἑσύχιο διαβάζουμε: «χῶνος βουνός».

Μελιάς (ὀ), Μελιὸς (ὀ) Μελιοὶ (οἱ) καὶ Μελίδια (τά): Εἶναι φυτωνύμια σὲ διάφορες μεριές τοῦ νησιοῦ. Ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν ὀνοματοθέτη λαὸ ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο φυτὸ μελία, τὴ «μελίη» τοῦ Ὀμήρου, ποὺ τὸ γερὸ της ξύλο τό ἔχαν γιὰ τὸν κονταρόξυλο οἱ Ἕλληνες ἥρωες τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου⁵⁵.

Μελικοκκιά (ἦ): Ὀνομα μιᾶς τοποθεσίας στὴν Κοντάραινα. Ἡ λ. ποὺ ὑπάρχει σὲ ἔγγραφο τοῦ 1188 σὰν τοπωνύμιο μὲ τὸν τύπο «Μελικοῦκκο» μᾶς εἶναι

51. Dem. J. Georgaca - Will A. McDonald, Place names of, South-west Peloponnesus, p. 181, Στ. Γ. Κατσουλέα, Ἀρχαιοπινὴ τοπωνύμια Μεσσηνίας, Πρακτικὰ τοῦ Α' Συνεδρίου Μεσσηνιακῶν Σπουδῶν, Ἀθῆναι, 1978 σ. 353

52. Fr. Miklosich - J. Müller, Acta et diplomata Graeca medii aevi sacra et profana, 3,36

53. Corpus Glossar, Latinorum : centaurea.

54. Λεξ. Σούδας: «Μελεάγρια· ρίζαις αὐτοῦς μελεαγρίων καὶ καρδίαις καλάμων ἐδεξιούτο. λέγονται δὲ καὶ μελέαγρον».

55. Ὀμ. Ἰλ. Ν. (13), 178 καὶ Π. (16), 767.

γνωστή στην 'Ελληνόφωνη Καλαβρία⁵⁶ κι από άλλα μέρη τοῦ 'Ελληνικοῦ χώρου⁵⁷.

Νυδρὶ (τό): "Ἐτσι λέγεται ἓνα χωριὸ τῆς 'Ανατολικῆς Λευκάδας, καθὼς καὶ δυὸ τοποθεσίες στὴν 'Απάνου 'Εξάνθεια καὶ στὸ Κατωχώρι καὶ *Νιδρουά* στὸ Μαραντοχώρι τοῦ ἴδιου νησιοῦ. Πῆραν τ' ὄνομά τους ἀπὸ τὴ μιὰ ἢ πολλὲς ἡμερες βαλανιδιές ποὺ ἔχουν, τὰ δρυὰ > νιδρυά.

'Οξ'λίθος (ὀ): Εἶναι ὄνομα ποὺ ἔχει δοθῆ σ' ἓνα ἀπότομο βράχο τῆς 'Εγκλουβῆς. Ὑπάρχει μιὰ ἐπιχώρια παράδοση πὼς ἀποκεῖ γκρέμιζαν τοὺς γέρους οἱ παλαιότεροι. *'Οξύλιθος*, ὅπως μᾶς εἶναι γνωστό, λέγεται κ' ἓνα χωριὸ τῆς Εὐβοίας.

'Ορογκας (ὀ): "Ὄνομα μιᾶς ὄρεινῆς τοποθεσίας τῆς 'Απάνου 'Εξάνθειας. Κατὰ τὸν 'ΗΣύχιο: «ὄρογκοι· τῶν ὄρων τὰ ὀγκώδη, ἃ καὶ ὀρόχθους καλοῦσιν ἢ ὄρων λόφους». Σὰν τοπωνύμιο ἢ λ. μᾶς εἶναι γνωστὴ μὲ τοὺς τύπους *'Ορογκας* (ὀ) καὶ *'Ορογκά* (ῆ)⁵⁸ κι ἀπὸ τὴ Μέσα Μάνη.

Πενταμόδ' (τό): "Ἐτσι λέγεται μιὰ μικρὴ καλλιεργημένη ἀγροτικὴ περιφέρεια στὸν "Αγιο Λιὸ τῆς Λευκάδας. Θὰ πῆρε βέβαια τὸ ὄνομά της αὐτὸ ἀπὸ τὸ ποσὸ τῶν πέντε μοδιῶν σιταριοῦ ἢ κριθαριοῦ ποὺ θὰ χρειαζόνταν γιὰ νὰ σπαρθῆ. Ἦταν δηλαδὴ χωράφι πέντε μοδιῶν. Τὸ τοπωνύμιο μᾶς εἶναι γνωστὸ κι ἀπὸ ἄλλα μέρη, μὲ διάφορους τύπους⁵⁹.

Περάματα (τὰ) καὶ *Περαμάτ'* (τό): Εἶναι ὀνόματα σὲ δυὸ τοποθεσίες στοὺς Καρυῶτες καὶ στὰ Χορτάτα τῆς Λευκάδας ἀντίστοιχα.

Π'λὸς (ὀ): Εἶναι ὄνομα πολλῶν τοποθεσιῶν στὰ χωριὰ τῆς Λευκάδας. Τὸ πῆραν ἀπὸ τὴ σύσταση τοῦ ἐδάφους τους, τὸν πηλὸ ποὺ ἔχουν.

Πίλα (ῆ): "Ὄνομα μιᾶς βαθουλωτῆς τοποθεσίας στὴν 'Εγκλουβή. Πίλα καὶ σήμερα στὰ 'Ιόνια νησιὰ εἶναι ἓνα δοχεῖο ποὺ βάζουν λάδι. Ἡ λέξη ἔχει λατινικὴ προέλευση *pila*⁶⁰.

Πορειές (οἱ) καὶ *Πόρος* (ὀ): Εἶναι τοπωνύμια ποὺ ἔχουν δοθεῖ σὲ περάσματα φυσικὰ στὰ ὄρεινὰ τμήματα τοῦ "Αη Λιὸ καὶ τοῦ Κομηλιοῦ ἀντίστοιχα. Τὸ δεύτερο, ὁ Πόρος, εἶναι καὶ τὸ ὄνομα ἑνὸς Λευκαδίτικου χωριοῦ. *Πρηὰς* (ὀ) πάλι εἶναι μιὰ ἄγρια τοποθεσία μὲ ἀπότομο βράχο στὸ 'Αθάνι. Καὶ οἱ τρεῖς τύποι τῶν τοπωνυμίων εἶναι παλαιοί. Βρίσκονται στὶς λέξεις *πορεία*,

56. Gerhard Rohlf s, Dizionario Toponomastico e Onomastico della Calabria, Ravenna 1974, p. 189.

57. Ἀπὸ δελετία τοῦ 'Ιστορικοῦ Λεξικοῦ.

58. Ἀνάργ. Κοουτσιλιέρη, Παραταινάρια ἀρχαιοσπινῆ καὶ Βυζαντινὰ τοπωνύμια, *Ἠλλάτων* 10 (1958), σ. 247 καὶ *Δικ. Β. Βαγιακάκου* Ἀρχ. καὶ Μεσαιων. τοπωνύμια ἐκ Μάνης, *Πελοποννησιακὰ* 5 (1962), σ. 176-177.

59. Ἀπὸ δελετία τοῦ 'Ιστορικοῦ Λεξικοῦ

60. Πάπυρ. Ὁξυρ. 189.12.

πόρος καὶ πρῶν⁶¹. Ἦς σημειωθῆ πῶς γιὰ τὴν τρίτη λέξη εἰδικὰ ὁ Ἡσύχιος γράφει: «Πρῶνες· οἱ ἐκνενευκότες τόποι εἰς ὄρη». Καὶ ὁ Πausanias στὰ Κορινθιακά του γράφει: «Ἡ δὲ ἐφ' ἡμῶν πόλις (δηλ. Ἡ Ἐρμιόνη) ἀπέχει μὲν τῆς ἄκρας, ἐφ' ἧς τοῦ Ποσειδῶνος τὸ ἱερόν, τέσσαρας μάλιστα σταδίους, κειμένη δὲ ἐν ὀμαλῶ τὰ πρῶτα ἡρέμα ἐς πρόσαντες ἄνεισι, τὸ δὲ ἔστιν ἤδη τοῦ Πρωτός. Πρῶνα γὰρ τὸ ὄρος τοῦτο ὀνομάζουσι»⁶³.

Πρῖνος (ὁ), *Πρηνιάς* (ὁ), *Πρῖνια* (τά) καὶ *Πρηνόλακκος* (ὁ): Εἶναι ὀνόματα δοσμένα ἀπὸ τοὺς ξωμάχους ἀνθρώπους σὲ πολλές ὄρεινές τοποθεσίες τοῦ νησιοῦ ποὺ ἔχουν τὸ κυπελοφόρο φυτὸ τοῦ δάσους τὸν πρῖνο.

Πυραγκαθιά (ἡ), *Π'ραγκαθιά* (ἡ) καὶ *Μικρὸ Π'ραγκαθ'* (τό): Εἶναι δυὸ ἄλλες τοποθεσίες στὴν Ἐγκλουβὴ καὶ στὸ Ἀθάνι τῆς Δυτικῆς Λευκάδας. Αἰτία τῆς ὀνοματοθεσίας τους ἦταν τὸ ὀμώνυμο φυτὸ πυραγκαθιά, ἡ «πυράκανθα» τοῦ Νίκαντρου⁶⁴ ἢ «πυρακάνθη» τοῦ Διοσκορίδη. Ἀξιοσημείωτο εἶναι πῶς καὶ σήμερα ἀκόμη ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιὰ οἱ καρποὶ τοῦ φυτοῦ αὐτοῦ εἶναι ἄριστα φάρμακα γιὰ τὴν εὐκοιλιότητα. «Τούτου (τοῦ δέντρου) ὁ καρπὸς διάρροϊαν ἰστησι», μᾶς λέει ὁ Διοσκορίδης⁶⁵.

Σάμπελα (τά), *Σώγυρα* (τά), *Σώκηπα* (τά), *Σωκήπια* (τά) καὶ *Σώχωρο* (τό): Εἶναι ὀνόματα ποὺ ἔχουν δοθεῖ σὲ τοποθεσίες κνοτὰ σὲ πολλὰ Λευκαδίτικα χωριὰ ἢ καὶ μέσα στὶς γειτονιές τους. Εἶναι τὰ Εἰσάμπελα, Εἰσώγυρα, Εἰσώκηπα ἢ Εἰσωκήπια⁶⁶.

Σοίνικας (ὁ): Ὄνομα τοποθεσίας στὴ Ρούδα τῆς Νότιας Λευκάδας. Στὸ νοῦ μας ἔρχεται ὁ ἀρχαῖος χοῖνιζ⁶⁷. Ἴσως νὰ δόθηκε σὲ μέρος ποὺ ἡ παραγωγή του σὲ δημητριακὰ θὰ ἦταν ἕνας χοίνικας ἢ ποὺ θὰ ἀρκοῦσε νὰ σπαρθῆ ὅλο ἕνα χοίνικα σπόρου. Ἡ λέξη σὰν τοπωνύμιο μᾶς εἶναι γνωστὴ καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τῆς πατρίδας μας⁶⁸.

Σπαθάρι (τό), *Σπαθάρια* (τά), καὶ *Σπαθαριές* (οἱ): Εἶναι φυτόνυμα τοπωνύμια σὲ διάφορα μέρη τοῦ νησιοῦ. Δόθηκαν ἀπὸ τὸ ὀμώνυμο φυτὸ σπαθάρι, τὸ «ξίφιον» τοῦ Θεόφραστου⁶⁹ καὶ τοῦ Διοσκορίδη⁷⁰.

Σπλόνος (ὁ): Ἔτσι λέγεται μιὰ ἀγροτικὴ τοποθεσία στὸ Ἀθάνι τῆς Λευκάδας.

61. Κόνστ. Σμόρν. 4,520.

62. Ἡσίοδ. Ἀσπ. 437, Νίκανδ. Ἀλεξ. 104.

63. Πausan. 2,34, 11.

64. Θηρ. 856.

65. Ὑλ. ἱατρ. 1,93.

66. Ἀπὸ δελτία τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

67. Ἡροδοτ. 1,192 7,187.

68. Ἀπὸ δελτία τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

69. Φυσ. ἱστ. 6,8,1.

70. Ὑλ. ἱατρ. 4,20.

Ἐδόθηκε ἀπὸ τὸ φυτὸ σπλόνο, τὸν «πλόμον» τοῦ Ἀριστοτέλη⁷¹ ποὺ ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιὰ μέχρι σήμερα οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ τὸ ἔχουν γιὰ νὰ τὸ ρίχνουν σὲ κλειστὰ λιμάνια καὶ σὲ ποτάμια νὰ ζαλίζουν τὰ ψάρια καὶ νὰ τὰ πιάνουν.

Σύγκομμα (τό): Ἔτσι λέγεται ἓνας κομμένος καὶ γκρεμισμένος τόπος στὸ Νικολή τῆς Λευκάδας. Εἶναι γνωστὸ καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου⁷².

Σκαμιές (οἱ), **Σκαμίνια** (τά), **Σύκερο** (τό), **Σύκι** (τό), **Σ'κιδ** (τό), **Σκίδια** (τά) καὶ **Σφακίδια** (τά): Εἶναι φυτώνυμα τοπωνύμια σὲ διάφορα μέρη τῆς Λευκάδας, ποὺ ἐδόθησαν «ἀπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς ὄντων φυτῶν» κατὰ τὸ Στέφανο τὸ Βυζάντιο⁷³, δηλ. τῶν ἀρχαίων συκαμίνων, συκῶν καὶ ἐλελισφάκων.

Τράχηλας (ὁ) καὶ **Τράχηλος** (ὁ): Ὄνόματα δυὸ μικρῶν χερσονήσων στὸ Μαραντοχώρι καὶ στοὺς Τσουκαλάδες τῆς Λευκάδας. Τὸ ὄνομά τους τὸ πῆραν ἀπὸ τὸ σχῆμα τους.

Τριόδ' (τὸ) καὶ **Τριόδια** (τά): Ἔτσι λέγεται μιὰ περιοχή ποὺ ἐκεῖ συναντιοῦνται τρεῖς δρόμοι. Εἶναι τρίστρατο, τὸ τριόδιον⁷⁴.

Τροπὸς (ὁ): Ἔτσι λέγονται δυὸ τοποθεσίες στὸ Βουρνικὰ καὶ στὸ Νικολῆ τῆς Λευκάδας. Τροπὸς εἶναι κατὰ τὰ λόγια τῶν ζευγολατῶν ἡ ἄκρη τοῦ χωραφιοῦ ποὺ κατὰ τὸ ὄργωμα στρέφουν τὰ ζεγμένα βόδια γιὰ νὰ συνεχίσουν τὴν ἀντίθετη ἀύλακιά⁷⁵.

Φαγιάς (ὁ), **Φαγιάδες** (οἱ), **Φάος** (ὁ), **Φάοι** (οἱ), **Φαούλια** (τά) καὶ **Φαούλια** (τά): Εἶναι ὀνόματα ποὺ ἔχουν τοποθεσίες σὲ διάφορα μέρη τοῦ νησιοῦ⁷⁶. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ ποὺ εἶναι γνωστὰ ὡς τοπωνύμια καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου⁷⁷, τοὺς δόθηκαν ἀπὸ τὶς βαλανιδιές, ἀρχαῖες «φηγούες» καὶ δωρικὰ «φαγούες», ποὺ ἀπὸ τὴ λατινικὴ ἐπίδραση ἔγιναν φάγοι (fagus-fagi).

Φαλισκάρι' (τό): Ἔτσι λέγεται μιὰ τοποθεσία μὲ χωράφια εὐφορα τριγυρισμένα ἀπὸ ἄγονους βουνότοπους. Εἶναι τὸ ὀμφαλισκάριον, δηλαδή τὸ κεντρικὸ καὶ πιὸ καλὸ μέρος τῶν ἀγρῶν⁷⁸.

71. Ζ. ἱστ. 602 b31.

72. Ἀπὸ δελετία τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

73. Στέφ. Βυζάντ. Ἑθνικὰ σ. 590.

74. Ἡ λέξη μᾶς εἶναι γνωστὴ καὶ σὰν τοπωνύμιο καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου, ὅπως *Τριόδιο* ἀπὸ Ζάκυνθο (Salvat, Zant. 585) *Τριόδι* ἀπὸ Κόρθι Ἄνδρου (Ἱστορ. Λεξικό), *Λέρο* (Ἱστορ. Λεξικό), *Κάρπαθο* (Ἐμμ. Μανωλακάκη, Καρπαθικὰ σ. 164) *Χίο* (Χειρόγρ. Ἱστορ. Λεξικοῦ, ἀρ. 345, σ. 6), *Τριόδια* ἀπὸ Ἄμεργὸ (Ἰω. Βογιατζίδης, Ἄμοργός, σ. 101) καὶ *Ρόδο* (Χειρόγρ. Ἱστορ. Λεξικοῦ ἀρ. 319, σ. 177).

75. Ἀπὸ δελετία τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

76. Ἀπὸ δελετία τῆς συλλογῆς μου.

77. Ἀπὸ δελετία τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

78. Φ α ἰ δ. Κ ο υ κ ο υ λ έ, Ἐτυμολογικά, Ἀθηνᾶ 57 (1953), σ. 225 στή λ. φαλισκάρι.

Φελ'κιὰ (ή), Φελ'κιάδες (οί), Φέλυκας (ό), Φελυκάς (ό), Φελ'κάδες (οί), Φελύκι (τό), Φελύκια (τά), Πέτρου Φελ'κιές (του), Φ'λυκολάγκαδο (τού): Εἶναι τοπωνύμια πού βρίσκονται σέ πολλές ὄρεινές θέσεις τοῦ νησιοῦ πού ἐκεῖ ὑπάρχει μοναδικό ἢ σέ πλειονότητα τὸ δασικὸ δέντρο φελύκι ἢ «ἀείφυλλος φιλύκη» τοῦ Θεόφραστου⁷⁹. Τὸ τοπωνύμιο μᾶς εἶναι γνωστὸ καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς Κέρκυρας μὲ τοὺς τύπους Φελύκια, Φέλυκας, Φελυκερὸ καὶ Φελυκερά⁸⁰.

Φριὰς (ό), Φριάτ' (τού), Χλέρ' (τό) καὶ Στενόφρια (τά): Ὀνόματα τοποθεσιῶν πού εἶναι μὲ τὴ σειρά ἀντίστοιχα στὰ Ἀσπρογερακάτα, στὴν Καρυά, στὸ Φτερνὸ καὶ στὸ Σπανοχώρι. Ἀπὸ τὸ φρέαρ, τὸ χαρακτηριστικὸ πηγάδι, πού ὑπῆρχε ἢ καὶ ὑπάρχει σ' αὐτὰ τὰ μέρη⁸¹.

Χάβες (οί): Ἔτσι λέγεται μιὰ ἄγρια τοποθεσία μὲ ἀπότομους βράχους καὶ βάραθρα. Εἶναι ἡ παλαιὰ λέξη χάος πού μᾶς εἶναι γνωστὴ καὶ σὰν τοπωνύμιο στὴν ἀρχαιότητα ἀπὸ τὸν Παυσανία, πού μᾶς λέει: «ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ Χάον ἐστὶν ὄρος ὀνομαζόμενον»⁸².

Χαλέπεδα (τά), χαλεπέδια (τά), χαλεπέδα (ή): Ὀνόματα πού ἔχουν δοθῆ σὲ ἐρειπωμένους συνοικισμοὺς σὲ διάφορα μέρη τῆς Λευκάδας. Τὸ τοπωνύμιο πού μᾶς εἶναι γνωστὸ καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τῆς πατρίδας μας, ὅπως ἀπὸ τὴν Ἀμοργό, τὸν Κάλαμο, τὴν Κάρπαθο, τὴν Κρήτη, τὰ Κύθηρα, τὴ Μῆλο καὶ τὴν Σῦρο⁸³, ἀναφέρεται καὶ σὲ ἔγγραφο τοῦ 1262: «Ἐτερον χωράφιον πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τῶν χαλεπέδων»⁸⁴.

Χερροχώραφο (τό): Ἔτσι λέγεται μιὰ τοποθεσία στὸ Δράγανο Λευκάδας. Ἡ λέξη πού εἶναι σύνθετη μὲ πρῶτο τῆς συνθετικὸ τὸ ἀττικὸ χέρρος, ἀντίστοιχο τοῦ χέρσος, εἶναι γνωστὴ καὶ σὰν τοπωνύμιο καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου⁸⁵.

ΔΗΜ. Α. ΚΡΕΚΟΥΚΙΑΣ

79. Φυσ. ἱστ. 3,3,3.

80. Δ η μ. Α. Κ ρ ε κ ο ῦ κ ι α, Ἀρχαιοπινῆ τοπωνύμια ἀπὸ Κέρκυρα καὶ Ἠπειρο, σ. 223.

81. Τὸ τοπωνύμιο μᾶς εἶναι γνωστὸ καὶ ἀπὸ στίχο τοῦ «Φωτεινοῦ» τοῦ Ἀριστ. Βαλαωρίτη (Ἔργα 3,36: Μὲ τοῦ Φριᾶ τὸ κρῦο νερό).

82. Παυσαν. 2,24,6.

83. Ἀπὸ δελτία τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

84. Fr. Miklosich - J. Müller, Acta et diplomata Graeca medii aevi sacra et profana, 5,17.

85. Ἀπὸ δελτία τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

